

Til lovforslag nr. L 128. Betænkning afgivet af uddannelsesudvalget den 19. maj 1983

Betænkning

over

Forslag til lov om handelshøjskoler og handelshøjskoleafdelinger

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt. 6 af udvalgets spørgsmål er optrykt som bilag til betænkningen tillige med ministerens svar herpå.

Udvalget har endvidere modtaget mundtlige og/eller skriftlige henvendelser fra:

Den tværamtslige initiativorganisation for uddannelsesudvikling i den sydjyske region,

Foreningen af Danske Civiløkonomer, Grosserer-Societetet,

Handelshøjskoleafdelingen i Esbjerg, bestyrelsen,

Handelshøjskoleafdelingen i Herning, bestyrelsen,

Handelshøjskoleafdelingen i Kolding, bestyrelsen,

Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, bestyrelsen,

Handelshøjskoleafdelingen i Varde, bestyrelsen,

Handelshøjskolen i København,

Handelshøjskolen i Århus,

Industrirådet,

Planlægningsrådet for forskningen,

Rektorkollegiet og

Syddjyllands Handelshøjskole, handelshøjskoleafdelingen, Kolding.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets medlem af udvalget) udtaler, at man under behandlingen af dette lovforslag ikke har taget stilling til udviklingen på handelshøjskoleområdet i det midt- og vestjyske område.

Vedtagelse af lovforslaget er således heller ikke en hindring for en videreudvikling af handelshøjskoleaktiviteterne i Midt- og Vestjylland.

Flertallet har noteret sig, at undervisningsministeren vil tage kontakt med handelshøjskolen i Århus og de berørte lokale institutioner med henblik på en sådan videreudvikling.

Herefter indstiller et *flertal* (socialdemokratiets, det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de af undervisningsministeren stillede ændringsforslag.

Et *flertal inden for flertallet* (det konservative folkepartis, venstres, centrum-demokraternes, det radikale venstres og kristeligt folkepartis medlemmer af udvalget) har i forbindelse med undervisningsministerens besvarelse af spørgsmål fra udvalget fået oplyst, at ministeren er indstillet på opbygning af et forskningsmiljø i løbet af en periode på 3-5 år.

Et *mindretal inden for flertallet* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) er af den opfattelse, at der bør etableres et lovgrundlag med henblik på oprettelse af en handelshøjskole i det syd- og sønderjyske område som en højere læreanstalt og dermed både med uddannelse og forskning på lige fod med de eksisterende handelshøjskoler i Århus og København.

For at sikre dette er det nødvendigt at ændre lovforslaget på to punkter.

Det oprindelige lovforslag indebærer, at ministeren kan godkende en selvstændig handelshøjskole etableret uden tilknyttet forskning, hvor de nuværende handelshøjskoleafdelinger er tilknyttet handelshøjskolerne i henholdsvis Århus og København.

To handelshøjskoler med forskning og én uden vil efter en vis tid uvægerligt føre til en forskel i fagenes udvikling og niveau på grund af de ulige vilkår.

Dette vil give forskelle for dimittenderne, der er uacceptable. Man kan komme til at tale om et A-hold og et B-hold, hvor beskæftigelsesmulighederne vil blive langt de bedste for A-holdet, der kommer fra de to eksisterende handelshøjskoler, mens B-holdet, de studerende, der søger handelshøjskolen i Syd- og Sønderjylland, vil komme i anden række.

Frygten for denne udvikling er understreget af samtlige de henvendelser, der er modtaget i uddannelsesudvalget under behandling af lovforslaget.

Derfor ønsker mindretallet at hindre en sådan fremtidig situation ved at sikre, at godkendelse kun kan ske under forudsætning af, at der over en periode opbygges forskningsmiljøer.

Med hensyn til udviklingen af handelshøjskolen kan mindretallet henvise til den betænkning om en handelshøjskole i Syd- og Sønderjylland, som det ministerielle udvalg vedrørende handelshøjskoleområdet i Syd- og Sønderjylland afgav i april 1983.

En højere læreanstalt skal efter mindretallets opfattelse styres i overensstemmelse med lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner (lov nr. 362 af 13. juni 1973 med senere ændringer).

Både handelshøjskolerne i Århus og København styres her med de særlige ændringer, som skyldes skolernes status som selvejende institutioner.

Også den nye handelshøjskole tænkes etableret som en selvejende institution.

På denne baggrund kan mindretallet stemme for det under nr. 2 stillede ændringsforslag.

Den decentrale struktur, den nye handelshøjskole får, er ikke en hindring for at benytte styrelseslovens regler.

Også i opbygningsperioden forventer mindretallet, at studerende, teknisk-administrativt personale, undervisere og forskere indrages i beslutningsprocessen.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) vil redegøre for sin stilling ved lovforslagets 2. behandling.

Et *andet mindretal* (fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Ændringsforslag

Af *undervisningsministeren*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Marianne Bentsen-Pedersen (SF), Holger K. Nielsen (SF) og Halvgaard (FP)):

Til § 2

1) *Stk. 2* affattes således:

»*Stk. 2.* Undervisningsministeren kan godkende oprettelse af en handelshøjskole for Syd- og Sønderjylland, opbygget over en periode til en højere læreanstalt på lige fod med de i stk. 1 nævnte. Handelshøjskolens hjemsted bliver Sønderborg.«

2) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»*Stk. 3. § 40, stk. 4, i lov nr. 362 af 13. juni 1973 om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner gælder tilsvarende for en handelshøjskole for Syd- og Sønderjylland, opbygget til en højere læreanstalt.*«

Bemærkninger

Til nr. 1

Med denne ændring gives ministeren myndighed til at godkende oprettelse af en handelshøjskole i Syd- og Sønderjylland under den forudsætning, at der sker en målrettet opbygning af handelshøjskolens forsknings- og uddannelsesvirksomhed, så skolen efter en årrække kan anerkendes som en højere læreanstalt på lige fod med handelshøjskolerne i Århus og København.

Ifølge lovforslaget bliver skolens hjemsted Sønderborg. I den forbindelse henvises til ministerens svar på udvalgets spørgsmål nr.

23, der er optrykt som bilag til betænkningen, og det understreges, at hjemsted ikke skal tillægges anden betydning end værneting.

Eva Møller (KF) fmd. Karen Højte Jensen (KF) Fogh Rasmussen (V)

Øllgaard (V) nfmd. Halvgaard (FP) Steffensen (KrF) Bente Juncker (CD)

Grethe Lyngs (CD) Jytte Andersen (S) Dorte Bennedsen (S) Helle Degn (S)

Lissa Mathiasen (S) Sonja Mikkelsen (S) Nørgaard Sørensen (S) Ole Vig Jensen (RV)

Marianne Bentsen-Pedersen (SF) Holger K. Nielsen (SF)

Partiet VS havde ikke medlemmer i udvalget.

Nogle af udvalgets spørgsmål til undervisningsministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 23:

»Hvilken forskel er der efter ministerens opfattelse mellem en institutions hjemsted og dens værneting?

Svar:

Når der i lovforslaget er tillagt institutionen et hjemsted, indebærer det, at en eventuel retssag mod institutionen skal anlægges ved retten i den kreds, hvor hjemstedet ligger.

Spørgsmål 1:

Hvad er begrundelsen for, at ministeren ikke med det samme ønsker lovhjemmel til på et senere tidspunkt, når udviklingen af en ny handelshøjskole tilsiger det, at kunne anerkende den som en højere læreanstalt?

Spørgsmål 2:

Er det kun den manglende forskningsforpligtelse på en handelshøjskole, der for ministeren udgør forskellen på en videregående uddannelsesinstitution og en egentlig handelshøjskole?

Svar:

Disse spørgsmål besvares under ét, fordi jeg finder det rigtigst, at der indledningsvis redegøres for begrebet højere læreanstalt.

Nogen klar definition af dette begreb findes i og for sig ikke. Styrelsesloven af 10. juni 1973, der hedder »Lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner«, omfatter ifølge § 1 universiteter, universitetscentre og højere læreanstalter under undervisningsministeriet. Hvad der nedenfor er anført om højere læreanstalter gælder for institutioner under undervisningsministeriet og ikke for dem, der hører under kulturministeriet. Efter lovens § 2 har universiteter, universitetscentre og højere læreanstalter til opgave »at drive forskning og give videregående uddannelser indtil det højeste videnskabelige niveau inden for de fagområder, som undervisnings-

ministeren fastsætter for hver enkelt institution«.

I bemærkningerne til lovforslaget om styrelsesloven er der anført følgende: »Ved udtrykket højere læreanstalt forstås traditionelt de læreanstalter, der driver forskning, og hvor der som følge heraf oprettes professorater, tildeles doktorgrader osv.«.

En uddannelsesinstitution kan imidlertid godt varetage forskningsopgaver, uden at den dermed er en højere uddannelsesinstitution. Det kan således nævnes, at Danmarks Journalisthøjskole driver forskning, men institutionen kan f.eks. ikke tildele akademiske grader (licentiat- og doktorgrader). Dette må i det hele anses for at være et væsentligt element i sondringen mellem højere uddannelsesinstitutioner, herunder højere læreanstalter, og andre uddannelsesinstitutioner.

Et andet væsentligt særkende for højere uddannelsesinstitutioner under styrelsesloven er, at de har et selvstyre med hensyn til visse – specielt faglige – anliggender. Heri ligger, at undervisningsministeren, der i øvrigt er øverste forvaltningsmyndighed, ikke kan sætte beslutninger, som institutionen træffer inden for selvstyrets område, ud af kraft, hvis beslutningerne er lovlige.

Det er derimod i og for sig ikke en nødvendighed, at en højere læreanstalt i styrelsesmæssig henseende følger styrelseslovens normale regler. Der sigtes hermed til, at det om de 2 eksisterende handelshøjskoler i styrelseslovens § 40, stk. 4, er nævnt, at undervisningsministeren bemyndiges til efter forhandling med handelshøjskolerne i København og Århus at træffe bestemmelse om, hvornår og i hvilket omfang disse institutioner omfattes af loven. Baggrunden herfor er, at handelshøjskolerne er selvejende institutioner med bestyrelser med særlige kompetencer. Efter de godkendte statutter styres disse handelshøjskoler imidlertid efter regler, der svarer til styrelsesloven, bortset fra, at der er styrelsesråd med udefra kommende medlemmer. Disse råd har ingen kompetence i fagli-

ge spørgsmål, men har til opgave at følge højskolens virksomhed og udvikling og har ansvaret for økonomi og regnskaber. Som det imidlertid fremgår, ville der ikke have været noget i vejen for, at handelshøjskolerne i mindre omfang var blevet henført under styrelseslovens system.

Når jeg i bemærkningerne til lovforslaget har anført, at det vil kræve en lov at gøre en handelshøjskole for Syd- og Sønderjylland til en egentlig højere læreanstalt, skyldes det for det første den almindeligt udbredte modvilje mod alt for store bemyndigelser og for det andet ønsket om at begrænse den forståelige lokale pression for øgede bevillinger, som i så høj grad i fortiden har ført til oprettelser og investeringer, som der ud fra enhver landsbetragtning ikke har været brug for.

Spørgsmål 9:

Hvem har sæde (repræsentation) i de to eksisterende handelshøjskolars styrelsesråd og med hvilken begrundelse?

Svar:

Styrelsesrådet for Handelshøjskolen i København består af 6 repræsentanter for Foreningen af Unge Handelsmænds Uddannelse, højskolens rektor og prorektor, 2 studenterrepræsentanter og 1 repræsentant for det teknisk/administrative personale.

Styrelsesrådet for Handelshøjskolen i Århus består af 3 repræsentanter for Århus Handelsstandsforening, 3 repræsentanter for Provinshandelskammeret samt medlemmerne af konsistoriums budget- og forretningsudvalg.

Denne sammensætning er fastsat i de 2 institutioners statutter fra 1974.

Spørgsmål 14:

Punkt C i bemærkningerne til lovforslaget anfører, at de større bevillinger, der skal stilles til rådighed, vil blive fundet inden for undervisningsministeriets bevillingsrammer. Hvor vil ministeren finde pengene, og hvor meget venter ministeren, at det vil dreje sig om, f.eks. for hvert af de næste 5 år?

Svar:

De merbevillinger, der forventes brugt til Handelshøjskolen i Syd- og Sønderjylland, består for det første af yderligere ressourcer til at udvide uddannelsesmulighederne i området. Men for det andet skal der også afsættes midler til at opbygge højskolen, så den kan fungere selvstændigt i forhold til andre institutioner, administrativt og udviklingsmæssigt.

Der er i 1983 afsat 17,2 mill. kr. til handelshøjskoleafdelingerne i området, i 1984 20,4 mill. kr. og på længere sigt 23,5 mill. kr. Herudover må der regnes med udgifter i størrelsesordenen 2-3 mill. kr. pr. år til opbygning af et fælles serviceapparat for institutionen (administration, biblioteksservice, EDB-faciliteter m.v.). Inden for denne ramme må i givet fald også midlerne til en vis forskningsopbygning kunne rummes. Først når planlægningen af højskolens opbygning er længere fremme, vil der kunne opstilles et egentligt budget.

Min beslutning om ikke at etablere samarbejdsorganisationen for videregående uddannelser i Syd- og Sønderjylland frigør i sig selv godt 1 mill. kr. til opbygning af højskolen. De sidste 1-2 mill. kr. tilvejebringes på normal vis ved rammefordelingen internt i undervisningsministeriet. Det kan i denne forbindelse nævnes, at den samlede budgetteringsramme for området højere og videregående uddannelsesinstitutioner m.v. udgør ca. 4 mia kr.

Spørgsmål 34:

Vil ministeren positivt overveje ved oprettelsen af en ny handelshøjskole i Syd- og Sønderjylland da at tildele handelshøjskolen et mindre antal forskningsårsværk - eksempelvis 5 - og i givet fald således, at der sker en langsigtet opbygning af et forskningsmiljø?

Svar:

Som nævnt i svaret på spørgsmål 14 regner jeg med, at der kan tildeles handelshøjskolen et mindre antal årsværk til forskning. Det vil da kun glæde mig, hvis det vil vise sig muligt inden for en kortere årrække at få opbygget et forskningsmiljø.